

Evaluatie 'horizontale vereisten' Interreg Vlaanderen-Nederland 2014-2020

6 juni 2018

Ter bespreking voor het Comité van Toezicht d.d. 20 juni 2018

Inhoud

---

1. INLEIDING	3
2. METHODIEK	6
3. RESULTATEN	8
4. EXTERNE VALIDATIE	15
5. AANBEVELINGEN	17
6. MANAGEMENT SUMMARY	18

BIJLAGEN:

1. Overzicht onderdelen m.b.t. horizontale criteria, zoals opgenomen in goedgekeurde aanvragen en voortgangsrapporten van de geselecteerde projecten. Deze bijlagen werden wegens de omvang niet meegezonden aan het Comité van Toezicht van 20-6-2018, maar zijn ten alle tijden opvraagbaar bij het Gemeenschappelijk Secretariaat.

1. INLEIDING

Aanleiding en doelstelling

Het evaluatieplan heeft betrekking op het Interreg V A Vlaanderen-Nederland programma voor de periode 2014-2020 en vormt het kader voor de evaluaties die in deze periode zullen worden uitgevoerd. Het vormt de uitvoering van procedure P11.2 van het Procedurehandboek van de Managementautoriteit (MA). Het wil verzekeren dat deze evaluaties kwalitatief, proportioneel en zinvol zijn. Hiertoe omvat het plan een globale planning, voorziet het de nodige middelen en identificeert het de datanoden. De resultaten van de evaluaties zoals voorzien in het Evaluatieplan moeten m.n. zorgen voor geïnformeerde beslissingen t.a.v. het programmamanagement en –beleid tijdens de uitvoering, en input leveren bij de voorbereiding van de eventuele volgende programmaperiode.

Het evaluatieplan voorziet een geheel aan implementatie-evaluaties, waaronder een tussentijdse evaluatie voor wat betreft de mate waarin het programma haar doelstellingen op vlak van horizontale vereisten realiseert. Het doel, de methodiek en planning van deze evaluatie is als volgt omschreven in het evaluatieplan:

Doel:	Doel van [het geheel van] de implementatie-evaluaties is om na te gaan in welke mate het programma erin slaagt om haar doelstellingen waar te maken (effectiviteit) en of dit op de meest efficiënt mogelijke manier gebeurt. Tijdens de implementatie-evaluaties zal ook gekeken worden naar de mate waarin het programma heeft bijgedragen aan de horizontale principes. Welke resultaten levert het programma op, op vlak van horizontale principes? De resultaten voor wat betreft horizontale principes komen logischerwijs pas later in de programma-uitvoering in beeld; een evaluatie hieromtrent zal gekoppeld worden aan de derde effectiviteitsanalyse.
Methode en data:	De evaluatie voor wat betreft horizontale principes geschiedt volgens de zelfde methoden als de effectiviteitsanalyse (desk research en analyse, in mindere mate interviews) en kan zodoende meegenomen worden in een effectiviteitsanalyse.
Planning:	Na iedere projectroep maakt het GS zelf een effectiviteitsanalyse van de programma-voortgang. De evaluatie voor wat betreft resultaten op vlak van horizontale principes wordt gekoppeld aan de effectiviteitsanalyse na de derde oproep (A3, eerste helft 2018).

Onderliggende evaluatie wordt uitgevoerd conform de contouren zoals geschetst in het evaluatieplan. Omdat de effectiviteitsanalyse na de derde oproep vervroegd werd is de evaluatie ontkoppeld van de eigenlijke evaluatie op de voortgang van het programma op budget, SD's en indicatoren en werd de oorspronkelijke planning aangehouden. Indien de evaluatie conclusies oplevert waarmee rekening gehouden dient te worden bij de verdere selectie van projecten, kan dit nog gebeuren aangezien de (pre)selectie van projecten in oproep 4 wordt geagendeerd na de totstandkoming van onderliggende evaluatie.

Horizontale principes

Het Samenwerkingsprogramma (SP) Interreg V Vlaanderen-Nederland schetst in hoofdstuk 8 de horizontale principes of doelstellingen van het programma, en de wijze waarop deze worden nagestreefd in de uitvoering:

Duurzame ontwikkeling

Bevordering van duurzame ontwikkeling is een doelstelling die maatschappelijk breed wordt gedragen en ondersteund. Ook in de uitvoering van het programma komt dit met nadruk terug.

Het programma is erop ingericht om duurzame ontwikkeling ook daadwerkelijk te stimuleren en mogelijk te maken.

Het programma draagt in volle breedte bij aan het streven naar duurzame ontwikkeling. De prioritaire as 'Duurzame groei – energie' heeft als uiteindelijk doel de klimaatsverandering te verzachten. Binnen de prioritaire as 'Duurzame groei – milieu en hulpbronnen', richt de eerste gekozen investeringsprioriteit zich specifiek op milieubescherming. De resterende twee investeringsprioriteiten dragen bij aan een efficiënte omgang met hulpbronnen en vergroening van de economie.

Duurzame ontwikkeling vormt een horizontaal principe waaraan ieder project binnen het programma getoetst zal worden. In de eerste plaats is duurzame ontwikkeling een ontvankelijkheidscriterium bij de projectselectie. Projectvoorstellen kunnen enkel goedgekeurd worden binnen het programma indien de projectdoelstellingen en activiteiten niet strijdig zijn met de principes van duurzame ontwikkeling. In de projectaanvraag dienen projectindieners aan te geven op welke manier het project bijdraagt aan duurzame ontwikkeling. Deze bijdrage wordt meegenomen bij de inhoudelijke projectbeoordeling. Tijdens de projectuitvoering dienen de projectuitvoerders over de bijdrage aan duurzame ontwikkeling te rapporteren.

De invulling van dit principe zal bij elke projectoproep herbekeken worden en indien wenselijk, zullen oproep-specifieke criteria geformuleerd worden.

Gelijke kansen en anti-discriminatie

Het gelijke kansenprincipe is grondwettelijk verankerd en verder uitgewerkt in andere wetten en regelgeving. Zowel in Vlaanderen als in Nederland wordt een actief gelijke kansenbeleid gevoerd.

Toegang tot het programma - en dan met name tot de programmafinanciering – is gegarandeerd voor iedereen, ongeacht geslacht, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid.

Op basis van de geselecteerde investeringsprioriteiten kunnen geen specifieke doelgroepen geïdentificeerd worden die risico lopen gediscrimineerd te worden. Per projectoproep zal dit herbekeken worden en indien wenselijk, zullen oproep-specifieke criteria geformuleerd worden. Gelijke kansen en antidiscriminatie vormen een ontvankelijkheidscriterium bij de projectselectie. Projectvoorstellen kunnen enkel goedgekeurd worden binnen het programma indien de projectdoelstellingen en activiteiten niet strijdig zijn met het gelijke kansen- en anti-discriminatieprincipe. Bij de projectaanvraag dienen projectindieners aan te geven op welke manier het project bijdraagt aan het gelijke kansen- en anti-discriminatieprincipe. Indien van toepassing, wordt deze bijdrage meegenomen bij de inhoudelijke projectbeoordeling. Tijdens de projectuitvoering dienen de projectuitvoerders over de bijdrage aan het gelijke kansen- en anti-discriminatieprincipe te rapporteren.

Gelijkheid van man en vrouw

De gelijkheid van man en vrouw is één van de grondbeginselen van het Gemeenschapsrecht en is als dusdanig een algemeen aanvaard en breed ondersteund principe binnen de grensregio. Dit principe geldt binnen alle prioritaire assen van het programma.

Projecten die strijdig zijn met het gelijkheidsbeginsel man-vrouw kunnen niet goedgekeurd worden binnen het programma. Het beginsel vormt immers een ontvankelijkheidscriterium bij de projectselectie. Bij de projectaanvraag dienen projectindieners aan te geven op welke manier het project bijdraagt aan de gelijkheid tussen man en vrouw. Deze bijdrage wordt meegenomen bij de inhoudelijke projectbeoordeling. Tijdens de projectuitvoering dienen de projectuitvoerders over de bijdrage aan de gelijkheid van man en vrouw te rapporteren.

De invulling van dit principe zal bij elke projectoproep herbekeken worden en indien wenselijk, zullen oproep-specifieke criteria geformuleerd worden.

2. METHODIEK

Het SP stelt dat de horizontale principes op drie manieren ingang krijgen in de uitvoering van het SP:

- Als ontvankelijkheidscriterium: projectvoorstellen kunnen enkel goedgekeurd worden binnen het programma indien de projectdoelstellingen en activiteiten niet strijdig zijn met de principes van duurzame ontwikkeling, het gelijkekansen- en anti-discriminatieprincipe en het gelijkheidsbeginsel man-vrouw;
- Bij de inhoudelijke beoordeling: projectindieners dienen aan te geven op welke manier het project bijdraagt aan duurzame ontwikkeling, het gelijkekansen- en anti-discriminatieprincipe en de gelijkheid tussen man en vrouw. Een positieve bijdrage aan duurzame ontwikkeling en/of gelijkere kansen bevordert de kansen op (pre)selectie, maar ook andere inhoudelijke (prioriteits)criteria worden in ogenschouw genomen. Een neutrale bijdrage gekoppeld aan een hoge bijdrage op bijvoorbeeld indicatoren kan dus volstaan voor (pre)selectie; een hoge bijdrage op horizontale doelen gecombineerd met duidelijke tekortkomingen op andere prioriteitscriteria kan een niet-selectie inhouden;
- Tijdens de projectuitvoering: projectuitvoerders dienen (ieder half jaar) over de bijdrage aan duurzame ontwikkeling, het gelijkekansen- en anti-discriminatieprincipe en de gelijkheid van man en vrouw te rapporteren. Indien een project een verzoek indient tot wijziging wordt het gewijzigde voorstel opnieuw getoetst aan de set criteria, incl. het ontvankelijkheidscriterium gerelateerd aan de horizontale principes.

In eerste instantie zal worden nagegaan of het GS en het Comité van Toezicht effectief bovengenoemde activiteiten opnemen, in de beoordeling en selectie van projecten en de monitoring van hun uitvoering (incl. de behandeling van wijzigingsverzoeken). Gebeurt de voorgenomen toetsing, gebeurt deze afdoende en wordt passend gereageerd als projecten, in de uitvoering of als aanmelding dan wel aanvraag, negatief blijken bij te dragen aan de horizontale doelen?

De evaluatie wil echter verder gaan dan enkel de analyse of de uitvoering gebeurt conform de voornemens. Het programma focust binnen haar Prioritaire Assen 2 en 3 op duurzame ontwikkeling, en een analyse omtrent de effecten op het horizontale principe duurzame ontwikkeling kan bijdragen aan een algehele appreciatie van de effectiviteit en impact van het SP. Hoewel het programma op zichzelf *niet* focust op gelijke kansen, anti-discriminatie en de gelijkheid van man en vrouw (een volkomen neutraal effect op deze horizontale principes is op geen enkele manier problematisch) is het wel interessant om na te gaan of er in bepaalde projecten een positieve bijdrage wordt geleverd in de strijd tegen discriminatie en iedere vorm van ongerechtigde ongelijke behandeling. In tweede instantie tracht deze evaluatie dus ook een *inhoudelijk* beeld te scheppen omtrent de bijdrage van het geheel aan projecten, aan de horizontale doelstellingen.

Beide onderdelen van deze evaluatie gebeuren aan de hand van desk research. De Werkgroep Evaluatie heeft deze desk research ter hand genomen. De primaire bronnen (aanmeldingen, aanvragen en voortgangsrapportages van de hand van projecten en werkpapieren, adviesnota's en verslagen van programma-entiteiten) zijn voorhanden en relevante passages daaruit zijn opgenomen als bijlagen bij de evaluatie.

De evaluatie betreft in substantiële mate een evaluatie van de werking van het secretariaat, aangaande de realisatie van de voornemens in het SP, met betrekking tot horizontale doelstellingen. Het is derhalve nodig de evaluatie niet enkel in handen te geven van het secretariaat, maar deze te laten toetsen door een derde partij, die indien nodig kan concluderen dat het secretariaat haar eigen werkzaamheden onvoldoende kritisch evalueerde. De dienst Europa van de provincie Antwerpen vervult in het programma een toezichthoudende rol op het secretariaat (vanuit de managementautoriteit) en kan om die reden opereren als externe evaluator van de evaluatie. Na

totstandkoming van hoofdstukken 1, 2 en 3 is derhalve gevraagd aan de adviseur managementautoriteit, om in hoofdstuk 4 commentaar te leveren op de gekozen methodiek en resultaten van de evaluatie. Alle primaire bronnen zoals beschikbaar voor het secretariaat (vanuit het e-loket en werkpapieren van het secretariaat) zijn hierbij beschikbaar gesteld.

3. RESULTATEN

Gebeurt de uitvoering conform de voornemens?

Aanvraagfase (beoordeling en selectie)

Conform het programmareglement (§ 2.1 en hoofdstuk 3) worden projecten getoetst aan onder andere de volgende twee criteria gerelateerd aan de horizontale principes:

- Ontvankelijkheids criterium 8:
"De doelstelling van het project is niet strijdig met de volgende horizontale criteria:
  - gelijke kansen en anti-discriminatie;
  - gelijkheid van vrouwen en mannen;
  - duurzame ontwikkeling."
- Inhoudelijk criterium 6:
"Het project levert een positieve bijdrage aan gelijke kansen en anti-discriminatie, gelijkheid van man en vrouw en duurzame ontwikkeling."

In de fase van aanmelding wordt nog niet getoetst op beide criteria. Vanuit het oogpunt van administratieve vereenvoudiging heeft het programma er immers voor gekozen projecten in de fase van aanmelding nog niet alle onderdelen van de aanvraag te laten invullen, waaronder de vraag met betrekking tot de horizontale principes. Een project waarvan de doelstelling strijdig is met de horizontale criteria zou in theorie in deze fase nog gepreselecteerd kunnen worden, maar in de eigenlijke fase van selectie niet. In de praktijk echter zal de doelstelling van het project (welke de aanmelding vanzelfsprekend wel reeds in beeld brengt) en de globale omschrijving van de activiteiten al een beeld geven en de kansen van een projectaanmelding die duidelijk strijdig is met de horizontale doelstellingen teniet doen, of minstens leiden tot expliciete voorwaarden bij de uitwerking naar een aanvraag. Het enige voorbeeld van een aanmelding waarbij ernstige vragen ontstonden dienaangaand was 'Plan B-hout', een aanmelding in oproep 3. Het Comité volgde hierin het advies om niet over te gaan tot preselectie, onder meer vanwege de sterke twijfel aangaande de negatieve gevolgen voor het milieu op langere termijn.

In de aanvraagfase toetst het programma expliciet op zowel ontvankelijkheids criterium 8 als inhoudelijk criterium 6. Hiervoor neemt het de informatie onder de loep welke door het project zelf wordt opgegeven, bij het onderdeel 'Gelijke kansen en duurzame ontwikkeling'. Deze informatie wordt gespiegeld aan de algemene informatie met betrekking tot de projectdoelen, de omschrijving van activiteiten, werkpakketten enzovoort. Als er een discrepantie is tussen de verschillende bronnen van informatie, waaruit de indruk ontstaat dat er mogelijk een negatieve bijdrage uitgaat van het project, op vlak van gelijke kansen, gelijke behandeling of duurzame ontwikkeling, dan wordt dit zo aangegeven in de werkpapieren en kan hieruit het advies volgen het project niet (in de huidige vorm) goed te keuren. Uit de werkpapieren van de beoordeling van de op moment van schrijven 63 ontvangen aanvraagdossiers¹ blijkt dat de toets telkens gebeurde, bij iedere indiening, en dit zowel door de projectadviseur als de beleidsmedewerker, verantwoordelijk voor de initiële beoordeling.

Voor het ontvankelijkheids criterium geldt dat als er geen enkele reden is om aan te nemen dat het project strijdig is met de horizontale criteria, beide medewerkers volstaan met die conclusie. Als er

---

¹ Het betreft de facto ongeveer 150 dossiers, aangezien het grootste deel van de 63 projecten niet direct kon worden goedgekeurd, maar de aanvraag (een of meerdere malen) moest herwerken. Bij iedere herwerking gaat het GS opnieuw na of is voldaan aan ontvankelijkheids criterium 8 en in hoeverre is voldaan aan inhoudelijk criterium 6.

reden is voor twijfel, wordt deze genoteerd. Wanneer de beide medewerkers hun bevindingen samenbrengen, dan wordt dit besproken.

Dankzij de toetsing op het inhoudelijk criterium kan een project zijn kansen op een goedkeuring vergroten. Ook hier beoordelen de projectadviseur en de beleidsmedewerker allereerst ieder afzonderlijk de bijdrage die geleverd wordt op vlak van de horizontale criteria, om dit vervolgens samen te brengen in een concluderend advies.

Zoals in de voetnoot aangegeven worden veel projecten niet direct goedgekeurd, maar wordt besloten het project te vragen een aantal aanpassingen te doen in de opzet. Indien nodig kunnen in dat traject van herwerking voorwaarden of adviezen worden geformuleerd waarmee de positieve bijdrage van het project, op de horizontale doelstellingen, wordt vergroot, dan wel het risico op onbedoelde negatieve effecten wordt weggenomen. Zo versterkte het Comité van Toezicht in oproep 1, via voorwaarde 1 voor 2B Connect en advies 2 voor Accelerate³ (beide bij de eerste herwerking) de bijdrage op vlak van duurzaamheid, van beide projecten. Ook voorwaarden en adviezen ten behoeve van budgetreductie op specifieke onderdelen kunnen de 'groene' value for money stimuleren, zoals gebeurde voor SYN-Ergie (tevens oproep 1, eerste herwerking).

Na de initiële beoordeling door de projectadviseur en beleidsmedewerker wordt het project besproken in het zogenaamde 'panel' en met de algemeen directeur (AD). De quality manager (QM) als voorzitter van het panel en de AD vergewissen zich ervan dat de toetsing op de verschillende criteria gedegen heeft plaatsgevonden, en formuleren vragen of tegengestelde visies als ze hierbij twijfels hebben. Het uiteindelijke advies aan het Comité van Toezicht wordt vastgesteld door de AD, na afstemming met de QM.

In het Comité van Toezicht vindt de besluitvorming plaats. Voor het Comité van Toezicht zijn raadgevende leden gezocht namens o.a. milieuorganisaties en organisaties welke zich inzetten voor gelijke kansen en tegen discriminatie². De mogelijkheid van input van deze organisaties biedt een verdere verzekering tegen beleid, in de vorm van de ondersteuning van projecten, dat indruist tegen of onvoldoende bijdraagt aan duurzame ontwikkeling, gelijke kansen en anti-discriminatie, en de gelijkheid van man en vrouw³.

Uitvoering (monitoring incl. behandeling wijzigingsverzoeken)

Kort voor of na de formele start van een project organiseert het GS een startvergadering, in beginsel met alle projectpartners. Op die vergadering wordt waar nodig gerefereerd aan de horizontale doelstellingen en de bijdrage van het project daaraan, zoals in de aanvraag werd benoemd. De projecten krijgen (impliciet of expliciet) het signaal dat ze op dit vlak gemonitord zullen worden.

Tijdens de uitvoering worden projecten door het Gemeenschappelijk Secretariaat gemonitord, en dit met name via de beoordeling van voortgangsrapporten, werkbezoeken en de deelname aan stuur- of werkgroepen in het kader van het project. In het voortgangsrapport, dat elk halfjaar dient te worden

---

² Concreet het Team Gelijke Kansen in Vlaanderen en het Nederlandse College voor de rechten van de mens.

³ Geconstateerd moet worden dat de beide organisaties welke zouden moeten waken over het thema gelijke kansen / anti-discriminatie geen invulling hebben willen geven aan de uitnodiging tot deelname aan het Comité van Toezicht. Dit kan een indicatie betreffen dat men geen angst heeft voor beleid dat indruist tegen de horizontale doelstellingen.

aangeleverd, wordt expliciet gevraagd naar de reële bijdrage die het project levert op vlak van de drie horizontale doelstellingen. Projecten die aangeven een neutrale bijdrage te leveren hoeven dit niet verder te onderbouwen, maar veel projecten opteren er voor om een positieve bijdrage expliciet te benoemen, en dit dus te duiden. Zodoende blijkt dat, met name op vlak van duurzame ontwikkeling, niet enkel de projecten in prioritaire assen 2 (duurzame energie) en 3 (milieu en natuurlijke hulpbronnen) bijdragen aan een gezond milieu, biodiversiteit, de strijd tegen klimaatverandering en cetera, maar ook andere projecten dat doen.

De voortgangsrapporten worden gescreend door de leden van het zogenaamde projectbegeleidingsteam (PBT). De begeleidende projectadviseur⁴ en beleidsmedewerker buigen zich over de antwoorden van het project op bovengenoemde vraag, en spiegelen dat aan de overige informatie die ze vernemen, ten aanzien van de voortgang in het project. Als er bijvoorbeeld indicaties zouden zijn uit overige informatie aangaande het projectverloop, dat een in het kader van het project georganiseerde opleiding bepaalde personen op discriminatoire wijze zou uitsluiten, dan wordt dit opgemerkt in het format voor de screening van het voortgangsrapport.

Aansluitend aan deze screening wordt een werkbezoek georganiseerd bij een van de betrokken projectpartners. Ook tijdens het werkbezoek stelt of stellen de betrokken GS-medewerker(s) zich de vraag, of er indicaties zijn van een strijdig handelen met de horizontale doelstellingen.

Na afloop van het werkbezoek wordt het verslag van de screening van het voortgangsrapport en het werkbezoek besproken in het PMO, en zodoende voorgelegd aan de AD en de QM. Deze vergewissen zich ervan dat het PBT ook in voldoende mate heeft gecontroleerd of er strijdig wordt gehandeld met de horizontale doelstellingen, en in voldoende mate aandacht uitgaat naar een positieve bijdrage hierop. Indien er indicaties zijn dat het project strijdig handelt met de horizontale principes wordt passende actie ondernomen.

Ook tijdens andere contactmomenten tussen GS en de projecten, bij controles ter plaatse door de eerstelijnscontroleur⁵ en bij tweedelijnscontroles onder de verantwoordelijkheid van de auditautoriteit⁶ is het programma alert op indicaties voor een mogelijk strijdig handelen met de horizontale principes. Tot op heden hebben eerstelijns- noch tweedelijnscontroles indicaties opgeleverd dat projecten strijdig zouden handelen met de horizontale principes/doelstellingen.

Tijdens de uitvoering van projecten ontstaat soms aanleiding tot een wijzigingsaanvraag. Conform het programmareglement (§ 2.1 en hoofdstuk 3) worden projecten in geval van een wijzigingsverzoek opnieuw getoetst aan het ontvankelijkheidscriterium gerelateerd aan de horizontale principes. Het project wordt als ware het een nieuw project opnieuw getoetst: is de doelstelling van het project in

---

⁴ een andere projectadviseur dan degene die betrokken was in de initiële beoordeling

⁵ In de eerstelijnscontrole (FLC) leiden bevindingen gedaan door het programma (omtrent de horizontale aangelegenheden) niet automatisch tot verwerpingen, maar wel tot aandachtspunten bij de beoordeling waar de eerstelijnscontrole, wanneer nodig, zich verder op focust (zie controleprotocol op stukken, §3.4). Die focus ligt vooral in de controle ter plaatse, welke inzoomt op stukken die niet in het e-loket kunnen voorgelegd worden: gelijke kansen, duurzaamheid van de investeringen, leefmilieu, ... (Zie controleprotocol ter plaatse, §3)

⁶ In het format voor de tweedelijnscontroles (SLC) worden de bevindingen op vlak van horizontale doelstellingen behandeld onder paragrafen 6.1.12 en 6.1.13.

zijn nieuwe vorm nog steeds niet strijdig met de horizontale criteria (als het project in de nieuwe vorm dat wel is, zal de wijziging niet worden goedgekeurd)?

Alvorens projecten worden afgesloten, dienen zij een ontvankelijk eindrapport / laatste voortgangsrapport aan te leveren. De beoordeling van dit eindrapport geschiedt op dezelfde grondige (door tenminste 4 *paar* ogen) wijze als die van voortgangsrapport.

Resumerend kan worden gesteld dat projecten, van aanmelding tot afwikkeling, veelvuldig en door een groot aantal verschillende personen, werkzaam bij het GS, de eerstelijnscontroleur en auditinstanties, worden gecontroleerd op vlak van de horizontale doelstellingen. Het lijkt dan ook uitgesloten dat projecten in hun diverse activiteiten flagrant strijdig handelen met de principes van gelijke behandeling, gelijke kansen en duurzame ontwikkeling.

Welke bijdrage leveren de projecten op vlak van horizontale principes?

Uit de grote hoeveelheid beschikbare informatie (uit aanvragen, voortgangsrapporten, ...) aangaande de effecten van projecten op de horizontale doelstellingen valt op te maken dat a) er geen projectactiviteiten worden ondernomen die strijdig zijn met deze principes en b) heel wat projecten een positieve bijdrage leveren. Dit laatste is met name het geval voor het onderdeel duurzame ontwikkeling. Dit is ook logisch, aangezien het programma zich expliciet focust op duurzame energie, milieu en natuurlijke hulpbronnen (assen 2 en 3), terwijl het de strijd tegen discriminatie en voor gelijke behandeling ongeacht sekse, afkomst, religie,..., niet als expliciete prioriteit stelt.

Duurzame ontwikkeling

Maar liefst 45 van de 60 (75%) op 01-03-2018 geselecteerde projecten leveren, getuige de aanvraag, een positieve bijdrage op vlak van duurzame ontwikkeling. Het betreft logischerwijze alle geselecteerde projecten in assen 2 (Duurzame Energie) en 3 (Milieu en Natuurlijke Hulpbronnen). Naast het project Technische Bijstand kennen enkel een aantal projecten in assen 1 (Innovatie) en 4 (Arbeidsmarkt) een neutrale bijdrage. Deze projecten⁷ kennen geen specifieke 'groene' doelstelling, maar richten zich enkel op 'profit' of 'people', concreet onderzoek, innovatie en aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. De economische doelstellingen van deze projecten kaderen overigens wel binnen het kader van duurzame ontwikkeling, in die zin dat de 'winst'- of 'werk'-georiënteerde projectactiviteiten geen nadelige milieueffecten veroorzaken, of de kwantiteit of kwaliteit van hulpbronnen voor toekomstige generaties bedreigen.

Enkele overige projecten in as 1⁸ benoemen een positieve bijdrage aan duurzame ontwikkeling, hoewel deze projecten eerder neutrale dan uitdrukkelijk positieve effecten op milieuvlak nastreven. Deze projecten hanteren het begrip 'duurzame ontwikkeling' specifiekier als 'ontwikkeling voor huidige en toekomstige generaties'. Of deze projecten nu eerder niet te oormerken zijn als 'gericht op duurzame ontwikkeling' (wegens het ontbreken van een positieve 'groene' bijdrage) of deze èn de

---

⁷ Herinneringen, Biomat, Flexlines, InVentiVe, Link2Innovate, Nano4Sports, PASSAnt, PRosPERos, SKiN-HUID (as 1) en REVIVAK, Grensinforvoorzieningen, HELIS Academy en Skills Navigator (as 4)

⁸ Bijvoorbeeld Trans Tech Diagnostics, CrossCare

eerdergenoemde projecten juist allemaal bijdragen aan duurzame ontwikkeling (ontwikkeling zonder negatieve 'people' of 'planet' effecten) is een kwestie van semantiek.

De resterende projecten leveren uitdrukkelijk positieve effecten op milieuvlak en dragen (nagenoeg) allemaal bij aan economische groei, vaak ook met duidelijke positieve werkgelegenheidseffecten:

- In de projecten in as 2 staat innovatie in of demonstratie van hernieuwbare energie en energie-efficiëntietoepassingen centraal. De meeste projecten focussen op energie-efficiëntie (EnEf, DOEN, ENLEB, See2Do!, DEMI MORE, ...), enkele projecten richten zich vooral op *hernieuwbare* energie (PV OpMaat, Waterstofregio 2.0, EnOp) of een combinatie van beide (Deeldezon, SEL). Binnen de eerstgenoemde groep projecten wordt vaak al tijdens de uitvoering van het project een positief milieueffect gerealiseerd (bijvoorbeeld betere isolatie, hergebruik van warmte,... in woningen, publieke gebouwen, monumenten, bedrijven...) terwijl in de tweede groep projecten veelal innovaties worden gerealiseerd die in de jaren na de projectrealisatie verduurzaming realiseren (denk bijvoorbeeld aan de omschakeling binnen Colruyt naar waterstofgedreven heftrucks) of een basis leggen voor nieuwe innovaties (bijvoorbeeld het onderzoek binnen EnOp, dat nog op een lager TRL⁹-niveau zitten).
- In as 3 zijn meer traditionele natuur- en milieuprojecten (Specifieke Doelstelling 3A) en projecten gericht op duurzaam gebruik van hulpbronnen, anders dan energie (SD's 3B en 3C) geselecteerd. Specifieke Doelstelling 3A draagt bij aan duurzame ontwikkeling via de natuuringrepen in projecten als IMPAKT!, SmartSediment, F2Agri (water), Grenspark Groot-Saeftinghe en 2BConnect (biodiversiteit). Deze projecten leveren direct, tijdens de uitvoering van het project, een positieve bijdrage aan het milieu, klimaat of de biodiversiteit, bijvoorbeeld in de vorm van de talrijke ingrepen in 2B Connect, IMPAKT! en Grenspark Groot-Saeftinghe. Innovatie en demonstratie van toepassingen van duurzaam gebruik van hulpbronnen staan centraal in de projecten onder specifieke doelstellingen 3B en 3C, zoals I-Qua (dat schoner water en energiebesparing oplevert), Leve(n)de Bodem (waarbinnen duurzame fysische, chemische en biologische methodieken in de landbouwpraktijkvoering worden geïmplementeerd), Puur Natuur: 100% Biobased (waarin textiel op basis van groene, volledig hernieuwbare grondstoffen wordt ontwikkeld), maar ook eco2eco, GrasGoed, SYN-Ergie, Beton naar hoogwaardig beton, ...

In as 4 zijn van het onderwijsproject Grenzeloos Biobased Onderwijs indirect en op termijn positieve neveneffecten te verwachten op milieuvlak (een groter aanbod van profielen inzetbaar op een 'groen' economisch domein). In as 1 draagt het onderzoek naar bio-aromaten in Bio-Hart bij aan een verminderd gebruik van fossiele hulpbronnen. Ook een project als Smart*Light, hoewel niet

---

⁹ Technology Readiness Level: het TRL-niveau geeft aan hoe ver een innovatie van de markt is. Pas bij marktintroductie kan een duurzame energie-innovatie daadwerkelijk effecten opleveren in het milieu. De resultaten van de projecten in as 2 hebben dus deels al tijdens de uitvoering van het programma effect (demonstratieprojecten), en deels pas kort daarna, of op langere termijn, afhankelijk van het TRL-niveau.

geselecteerd in as 3, kan (indirect) op termijn een enorme positieve milieu-impact hebben¹⁰. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor Smart Tooling¹¹.

Concluderend kan worden gesteld dat het geheel aan projecten een zeer duidelijke bijdrage levert op vlak van verduurzaming van de economie en het milieu, deels direct en vaak ook indirect, deels tijdens de uitvoering van het programma, maar in hoge mate met de eigenlijke impact na de programmaperiode. De meeste effecten zijn gelegen op vlak van energie, vermindering van uitstoot van klimaatgassen, minder gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen en een versterking van de biodiversiteit.

Gelijke kansen en anti-discriminatie

Begrijpelijkerwijs zijn de positieve bijdragen van de projecten op vlak van gelijke kansen en anti-discriminatie, binnen de geselecteerde projecten, veel meer beperkt. Het overgrote deel van de projecten richt zich niet specifiek op het verminderen van kansenongelijkheid of discriminatie binnen de samenleving, bijvoorbeeld in de arbeidsmarkt¹². Tegelijkertijd heeft geen enkel project duidelijk negatief effect, op dit vlak, en is er een sterke indruk dat de directe kansen die de projecten bieden (bijvoorbeeld op werk, op gesubsidieerde energetische renovaties, op advies in functie van innovatie,...) openstaan voor alle organisaties en individuen in het programmagebied, ongeacht hun afkomst, religie, sekse, et cetera.

REVIVAK vormt daarop een uitzondering. Het doel van dit project is om de kansen op de arbeidsmarkt voor specifiek jongeren en anderzijds mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te vergroten. Dit gebeurt vooral door de cursussen en bootcamps, specifiek gericht op kansengroepen. Zo heeft het project onder andere inspanningen geleverd om haar opleidingen aan vluchtelingen aan te bieden. Ook Grensinfvoorziening VL-NL levert een positieve bijdrage: door het stimuleren van grensarbeid vermindert het de verschillen in kansen op werk tussen mensen woonachtig in een grensgebied en mensen uit de centra van Vlaanderen en Nederland. Hoewel het project het zelf niet zo stelt, geldt indirect hetzelfde voor Werkinzicht.

RHEDCOOP is één van de enkele projecten die weliswaar niet specifiek gericht zijn op gelijke kansen, maar toch een positieve bijdrage leveren op vlak van gelijke kansen. Dit doet het project door de kansen die het biedt aan minder kapitaalkrachtige burgers om mee te profiteren van de energietransitie.

Veel andere projecten duiden, in de aanvraag of bij voortgangsrapportage, hoe zij de gelijke kansen tot toegang tot de realisatie van het project en/of op vlak van deelname aan het project (inclusief via

---

¹⁰ Het in dit project te ontwikkelen röntgenlicht kan enorme bijdragen leveren op vlak van voorkomen en tijdig vaststellen van corrosie, en onderzoek en ontwikkeling van materialen voor duurzame energie (thermo-elektrische materialen, zonnecellen, turbinebladen), en zodoende legt het mede een basis voor een omslag naar een groene economie.

¹¹ Dankzij dit project kan er effectiever worden geïnspecteerd in chemische plants wat de levensduur van installaties en onderdelen kan verlengen en zodoende een positief effect heeft op het gebruik van grondstoffen en energie.

¹² 5 van de 60 (8,3%) op 01-03-2018 levert, getuige de aanvraag, een positieve bijdrage.

wervingen) waarborgen. Een mooi voorbeeld is Bio-Hart, dat uitgebreid benoemt welke maatregelen het neemt op dit vlak.

Crosscare benoemt zelf haar bijdrage op vlak van gelijke kansen als 'neutraal', terwijl beredeneerd zou kunnen worden dat de zorginnovaties die het project realiseert de gelijke kansen van ouderen, chronisch zieken en mensen met een handicap doen toenemen. Veel zorginnovaties die het project tot stand brengt, dragen er immers toe bij dat deze mensen in hoge mate kunnen blijven participeren in de samenleving en/of de arbeidsmarkt.

Gelijkheid van man en vrouw

Er zijn geen projecten die zich specifiek richten op het bevorderen van de gelijkheid van man en vrouw. Drie projecten (op de 60 op 01-03-2018 geselecteerde projecten, oftewel 5%) benoemt een positieve bijdrage, al lijkt dit veelal eerder neutraal. Tegelijkertijd heeft geen enkel project een duidelijk negatief effect, op dit vlak, en is er een sterke indruk dat de directe kansen die de projecten bieden volledig openstaan voor beide seksen.

Veel projecten duiden, in de aanvraag of bij voortgangsrapportage, hoe zij genderneutraliteit waarborgen. Een mooi voorbeeld is Trans Tech Diagnostics, dat uitgebreid benoemt welke maatregelen het neemt op dit vlak¹³.

---

¹³ Trans Tech Diagnostics benoemt haar bijdrage op dit vlak positief, hoewel dat eerder als neutraal dient te worden beschouwd. Het project draagt er zorg voor dat er een zoveel mogelijk evenredige verdeling tussen vrouw-man (zowel op het gebied van werknemers als het gebied van (stage)studenten wordt gerealiseerd, maar hanteert geen positieve discriminatie of maatregelen om vrouwen extra te stimuleren, tot toetreding tot de werkvloer in haar sector.

4. EXTERNE VALIDATIE

De evaluatie op 'horizontale vereisten' door het secretariaat is grondig uitgevoerd op basis van de hiervoor voorziene instrumenten in het e-loket. De globale resultaten liggen in lijn van de algemene verwachtingen: Het programma levert enerzijds een (sterk) positieve bijdrage aan duurzame ontwikkeling in de grensregio. Anderzijds scoort het programma op vlak van gelijke kansen, anti-discriminatie en de gelijkheid van man en vrouw scores beduidend gematigder tot eerder neutraal. Het secretariaat ziet twee voornaamste verklaringen voor deze variatie en duidt dit, waar toepasselijk, met praktijkvoorbeelden.

Ten eerste, de huidige bevindingen liggen in de lijn van de algemene verwachtingen. Het is logisch dat het programma voornamelijk sterk scoort op gebied van verduurzaming, gegeven de inhoudelijke sturing in de prioritaire assen 'duurzame groei – energie' en 'duurzame groei – milieu en hulpbronnen'. Het streven naar duurzame ontwikkeling ligt aan de basis van projecten die in deze prioritaire assen actief zijn. De inhoudelijke aansluiting tussen de overige horizontale vereisten en één of meerdere prioritaire assen is beduidend minder sterk, hoewel men kan opmerken dat de investeringen via de prioritaire as 'integratie grensoverschrijdende arbeidsmarkt' ook beogen om de (kwetsbare) positie van de grensarbeiders te versterken. Deze bedenking sluit verder aan bij het praktijkvoorbeeld van CrossCare, een project dat o.a. de toegankelijkheid van de zorgsector voor kwetsbare ouderengroepen tracht te verbeteren, waarnaar het secretariaat verwijst. Afhankelijk van hoe ruim je de doelgroepen van het gelijke kansenbeleid definieert, levert het programma hier een neutrale/dan wel positieve bijdrage. Het secretariaat evalueert de reële bijdrage van het programma aan het gelijke kansenbeleid dus eerder conservatief in, maar doet dit wel consequent. De keuze om de doelgroepen van het gelijke kansenbeleid nauwer af te bakenen – in lijn met de gangbare praktijk - en niet zozeer toe te spitsen op bv. grensarbeiders of ouderengroepen heeft als voordeel dat het algemeen beeld niet vertekend wordt.

Ten tweede, de monitoring op de horizontale vereisten wordt sterk benaderd vanuit het perspectief van risicobeheersing. In de verscheidene projectfasen is een procesmatige controle voorzien waarin de begunstigden verklaren een negatieve, neutrale, dan wel positieve bijdrage te leveren ten aanzien van de horizontale vereisten. Het secretariaat legt uit dat een negatieve bijdrage betekent in de aanmeldings- en selectiefase de facto dat een project niet goedgekeurd kan worden. De aanmeldings- en selectiecriteria zijn m.a.w. zo opgesteld dat het risico op een negatieve bijdrage aan een horizontale vereiste nagenoeg volledig uitgesloten kan worden. Het programma voldoet dus aan de wettelijke vereisten uit de EU Verordeningen. Het secretariaat benadrukt verder terecht dat tot op heden geen enkel Interreg-project een negatieve bijdrage levert ten aanzien van de horizontale vereisten. De begunstigden dienen deze verklaring regelmatig te vernieuwen. De echtheid van deze verklaring, en bijgevolg de bijdrage aan de horizontale vereisten, wordt geverifieerd tijdens o.a. controlebezoeken ter plaatse. De resultaten uit voorgaande projectoproepen tonen aan dat deze risicobeheersingsmaatregelen effectief zijn om potentiële negatieve bijdrages op niveau van de horizontale principes uit te sluiten.

Kort samengevat, deze evaluatie toont aan dat er zich tot op heden geen problemen voordoen bij Interreg-projecten in uitvoering, dat Interreg-projecten effectief een bijdrage realiseren – meestal waar we het verwachten, op vlak van duurzame ontwikkeling. De evaluatie werd op een logische manier vorm gegeven, in lijn met de programma- en projectcyclus. De werkzaamheden zijn accuraat en grondig uitgevoerd. Het verdient wel aanbeveling om op basis van de huidige bevindingen vooruit te blikken, wat het secretariaat ook doet in een afsluitende sectie. Het valt te overwegen dat het secretariaat in voorbereiding op een volgende programmaperiode een meer omvangrijke benadering uitwerkt om begunstigden te sensibiliseren omtrent de horizontale vereisten. De vraag stelt zich of een overheidsorganisatie, zoals het secretariaat, een meer sensibiliserende rol kan en/of moet opnemen om

good practices toe te lichten aan begunstigen inzake verduurzaming van het aankoopbeleid binnen hun organisatie, digitalisering van een projectadministratie, positieve discriminatie in het aanwervingsbeleid, etc. Er nemen relatief veel private actoren deel aan Interreg Vlaanderen-Nederland en het programma zou – indirect – een bijkomende impact kunnen realiseren op vlak van horizontale vereisten door hier praktijkervaringen over te delen. Het is echter aangeraden dit mee te nemen in de voorbereiding op een volgende programmaperiode, zodoende na te gaan of er wel degelijk zulke vragen en noden leven in het organisatieveld.

5. AANBEVELINGEN

Uit de evaluatie komt naar voren dat Interreg V Vlaanderen-Nederland er voldoende voor zorgdraagt dat de gesubsidieerde projecten geen negatieve consequenties doen ontstaan voor Europa's horizontale doelstellingen op vlak van duurzame ontwikkeling, gelijke kansen en anti-discriminatie. De maatregelen zoals getroffen volstaan om het geformuleerde doel te behalen en veroorzaken bovendien geen buitenproportionele administratieve lasten voor de begunstigden en werklust voor het programmasecretariaat. Op dit vlak worden geen aanbevelingen tot aanpassing van het beleid of de implementatie daarvan geformuleerd.

Uit de evaluatie volgt bovendien dat het programma sterk bijdraagt, in positieve zin, aan de duurzame ontwikkeling van het programmagebied. Dit vooral dankzij de focus op 'groene groei' in prioritaire assen 2 en 3. Tegelijkertijd is er nauwelijks een positieve bijdrage op de andere horizontale doelstellingen, het bevorderen van gelijkheid tussen man en vrouw en de strijd tegen discriminatie. Dit is geen tekortkoming (het Comité van Toezicht stelde het bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking op andere beleidsterreinen centraal, de Europese Commissie ging daarmee akkoord via haar instemming met het SP) maar mogelijk wel een gemiste kans. Het programma zou wat sterker als hefboom kunnen worden gebruikt om bij de uitvoering van de geselecteerde projecten stimulansen te voorzien voor specifieke 'kansengroepen'. Daarbij kan worden gedacht aan:

- Binnen projecten waarin kansen voor doelgroepen worden gecreëerd extra zorg/aandacht/stimulans afdwingen of suggereren voor specifieke 'kansengroepen' (bvb. een activiteit om vluchtelingen aan te spreken voor een bijscholing in prioritaire as 4; ook in bijvoorbeeld specifieke doelstelling 2b kunnen specifieke doelgroepen burgers extra worden gestimuleerd). Omdat het programma kan sturen in de opzet van projecten (bij goedkeuring of bij wijziging) kan het dergelijke activiteiten stimuleren, indien nodig ook financieel.
- Binnen projecten waarin aanwervingen dienen te gebeuren stimuleren dat vacatures bijkomend onder de aandacht worden gebracht van specifieke 'kansengroepen' (zonder zich te mengen in de werving). Ook hier kan het programma sturen in de opzet van projecten, en bepaalde activiteiten financieel stimuleren.

De Werkgroep Evaluatie suggereert dergelijke ingrepen te onderzoeken, maar vooral met het oog op de volgende programmaperiode. Het lijkt lastig om op dit moment in de programma-uitvoering (met reeds het grootste deel van het budget toegekend en de laatste substantiële groep projecten binnenkort gepreselecteerd in het kader van oproep 4) een realistisch beleid te ontwikkelen op dergelijke nevendoelestellingen. In de voorbereiding van een nieuw programma zou er wel een doordacht, effectief en proportioneel instrumentarium kunnen worden ontwikkeld om de implementatie van een nieuw Samenwerkingsprogramma als hefboom te gebruiken om een positieve bijdrage te leveren op vlak van gelijke kansen en de strijd tegen discriminatie. Inspiratie daartoe werd reeds opgedaan bij het Interreg Oresund-programma, dat nu al een dergelijk beleid voert.

6. MANAGEMENT SUMMARY

Opzet van de evaluatie

Het evaluatieplan Interreg V Vlaanderen-Nederland voorziet een geheel aan implementatie-evaluaties, waaronder een tussentijdse evaluatie voor wat betreft de mate waarin het programma haar 'horizontale doelstellingen' realiseert. Het doel, de methodiek en planning van deze evaluatie werden eerder vastgesteld door het Comité van Toezicht, via het evaluatieplan.

Deze horizontale doelstellingen of principes zijn uitgewerkt in het Samenwerkingsprogramma (SP, § 8.4) en betreffen 'de bevordering van duurzame ontwikkeling, gelijke kansen en non-discriminatie, met ook bijzondere aandacht voor de gelijkheid van man en vrouw'.

In deze evaluatie is nagegaan of het GS en het Comité van Toezicht effectief de vooraf voorgenomen activiteiten opnemen om deze horizontale doelen te bereiken, in de beoordeling en selectie van projecten en de monitoring van hun uitvoering. De evaluatie wil echter verder gaan dan enkel de analyse of de uitvoering gebeurt conform de voornemens en tracht ook een *inhoudelijk* beeld te scheppen omtrent de bijdrage van het geheel aan projecten, aan duurzame ontwikkeling en de strijd voor gelijke kansen en tegen discriminatie. Beide onderdelen van deze evaluatie gebeuren aan de hand van desk research. De Werkgroep Evaluatie binnen het Gemeenschappelijk Secretariaat (GS) heeft deze ter hand genomen.

De evaluatie betreft in substantiële mate een evaluatie van de werking van het secretariaat. Het werd derhalve logisch geacht de evaluatie te laten toetsen door een derde partij, die indien nodig kan concluderen dat het secretariaat haar eigen werkzaamheden onvoldoende kritisch evalueerde. De dienst Europa van de provincie Antwerpen vervult in het programma een toezichhoudende rol op het secretariaat (vanuit de managementautoriteit) en trad om die reden op als externe evaluator voor deze evaluatie. Na totstandkoming van hoofdstukken 1, 2 en 3 is aan deze dienst gevraagd om in hoofdstuk 4 commentaar te leveren op de gekozen methodiek en resultaten van de evaluatie.

Voorkomen we negatieve effecten op vlak van de horizontale doelstellingen?

Uit de evaluatie blijkt duidelijk dat de projecten, van aanmelding tot afwikkeling, veelvuldig en door een groot aantal verschillende personen, werkzaam bij het GS, de eerstelijnscontroleur en auditinstanties, worden gecontroleerd op vlak van de horizontale doelstellingen. Het lijkt dan ook uitgesloten dat projecten in hun diverse activiteiten flagrant strijdig handelen met de principes van gelijke behandeling, gelijke kansen en duurzame ontwikkeling.

Na een eigen onderzoek concludeert de managementautoriteit dat het GS deze onderzoeksvraag passend behandelde en sluit zij zich aan bij de conclusie dat het programma voldoet aan de wettelijke vereisten uit de EU Verordeningen en er tot op heden geen enkel project een negatieve bijdrage levert ten aanzien van de horizontale vereisten. De resultaten tonen aan dat de risicobeheersingsmaatregelen effectief zijn.

Realiseren we positieve effecten op vlak van de horizontale doelstellingen?

Ten eerste kan worden gesteld dat het geheel aan projecten een zeer duidelijke bijdrage levert op vlak van verduurzaming van de economie en het milieu, deels direct en vaak ook indirect, deels tijdens de uitvoering van het programma, maar in hoge mate met de eigenlijke impact nà de

programmaperiode. De meeste effecten zijn gelegen op vlak van energie, minder uitstoot van klimaatgassen en gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen, en versterking van de biodiversiteit.

Begrijpelijkerwijs zijn de positieve bijdragen van de projecten op vlak van gelijke kansen en anti-discriminatie veel meer beperkt. Het overgrote deel van de projecten richt zich niet specifiek op het verminderen van kansenongelijkheid of discriminatie, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt.

Na een eigen onderzoek sluit de managementautoriteit zich aan bij deze conclusies. Ze acht het logisch dat het programma voornamelijk sterk scoort op gebied van verduurzaming, gegeven de inhoudelijke sturing in de prioritaire assen rond 'duurzame groei'. De inhoudelijke aansluiting tussen de overige horizontale vereisten en de prioritaire assen is beduidend minder sterk, hoewel men kan opmerken dat de investeringen via de prioritaire as rond arbeidsmarkt ook beogen om de (kwetsbare) positie van de grensarbeiders te versterken. Afhankelijk van hoe ruim je de doelgroepen van het gelijke kansenbeleid definieert, ziet de managementautoriteit eerder een licht positieve bijdrage.

Aanbevelingen

Het Gemeenschappelijk Secretariaat alsmede de Managementautoriteit concluderen dat er in de huidige programmaperiode geen aanpassingen nodig zijn in werkprocessen of standaarden op vlak van de horizontale doelstellingen. Beide concluderen echter ook dat het feit dat er geen of slechts zeer beperkt een *positieve* bijdrage wordt geleverd op vlak van de strijd voor gelijke kansen, en tegen discriminatie, ergens een gemiste kans is. Programma's als Interreg zouden wat sterker als hefboom kunnen worden gebruikt om bij de uitvoering van de geselecteerde projecten stimulansen te voorzien voor specifieke 'kansengroepen'. In de voorbereiding van een nieuw programma zou hiervoor een doordacht, effectief en proportioneel instrumentarium kunnen worden ontwikkeld. Het GS zou 'good practices' kunnen zoeken bij andere Interreg-programma's (zoals het Oresund-programma) en daarop voortbouwen. Het programma zou bijvoorbeeld binnen projecten waarin kansen voor doelgroepen worden gecreëerd extra zorg/aandacht/stimulans kunnen afdwingen of suggereren voor specifieke 'kansengroepen'. Aan de programmapartners wordt aanbevolen om bij de ontwikkeling van een nieuw Samenwerkingsprogramma aandacht te besteden aan een dergelijk instrumentarium.